

Vi mangler et naziopgør

POLITIKEN 9.1.2011

Den europæiske antihumanisme stikker sit hoved frem i Danmark, blandt andet fordi vi aldrig har haft et egentligt opgør med nazismen. Det skævrider vores debat om udlændinge.

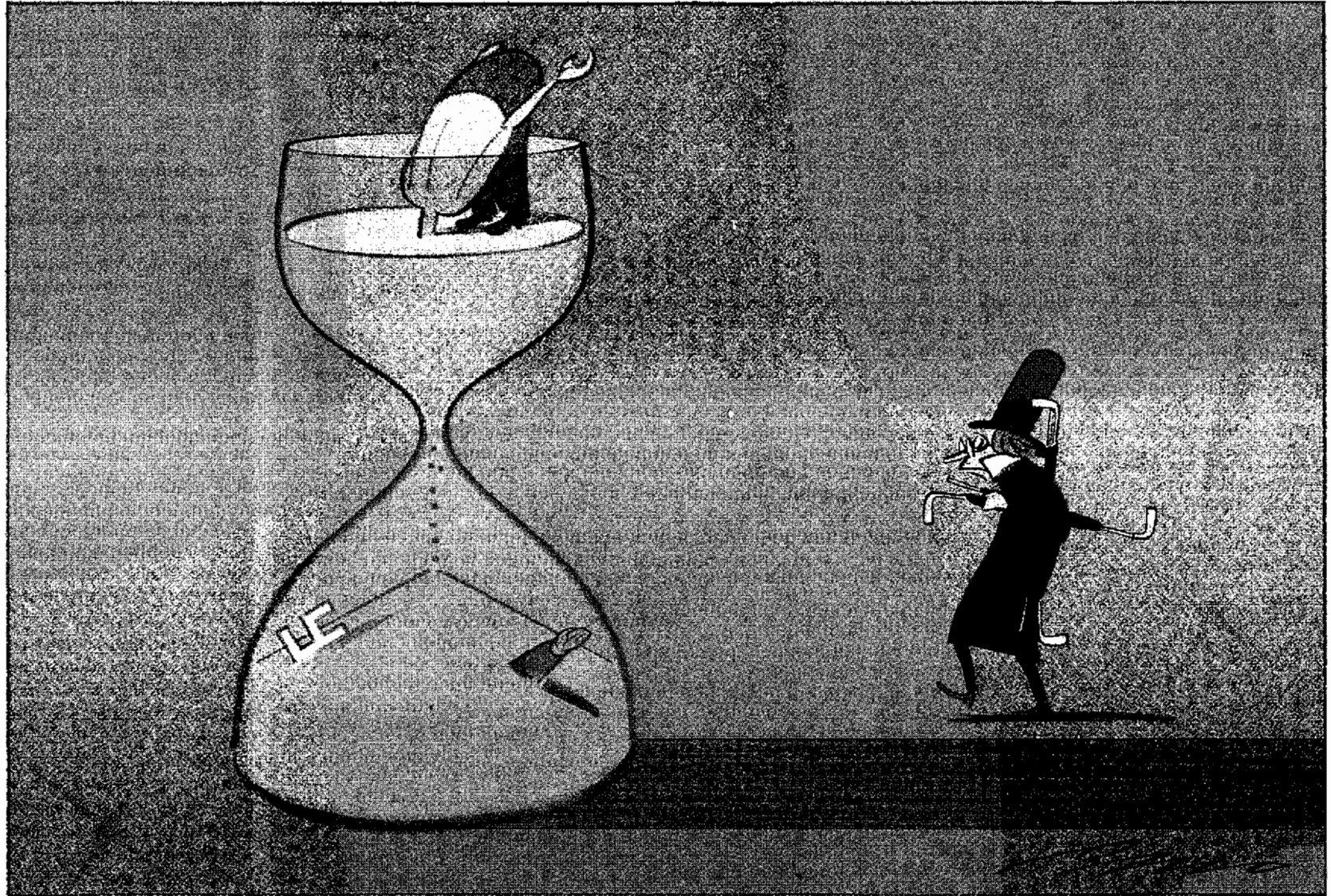
SELVHÆVDELSE

PETER GRØNLYKKE
SOGNEPRÆST VED SCT. MARIE KIRKE

Vergangenheitsbewältigung hedder et tysk ord. Det findes ikke på dansk, men kan oversættes i retning af 'fortidsbemestring' eller 'håndtering'. Det er et ord, som har været flittigt brugt i Tyskland, hvor man har været igennem et på mange måder vellykket opgør med fortiden.

Det har betydet, at Tyskland i dag fremstår som et af de sundeste demokratier i Europa. Både politisk og moralsk. Der er tale om et samfund, som i kraft af Vergangenheitsbewältigung er kommet videre i en kombination af ansvarsbevidst skyldighed og frihed.

MIDT I NOVEMBER udkom Dennis Larsens bog 'Fortrængt grusomhed. Danske SS-vagter 1941-45'. Det er en bog, der

Tegning: Fer Marquard Otzen

MIDT I NOVEMBER udkom Dennis Larsens bog 'Fortrængt grusomhed. Danske SS-vagter 1941-45'. Det er en bog, der omtaler 99 navngivne danskere, der gjorde tjeneste i SS. Medlemmer af det tyske mindretal i Sønderjylland er stærkt overrepræsenteret, idet 43 af de 99 tilhørte mindretallet. Dennis Larsen har undersøgt, hvad de 99 har deltaget i under krigen. Det har bl.a. medført, at to navne er blevet slettet på den minde-tavle, som mindretallet har rejst på Knivsbjerg ved Aabenraa over deres krigsdeltagende sønner. Det, som disse to har deltaget i, er ifølge undersøgelsen så uhyrligt, så mindretallet har fundet, at de ikke bør nævnes.

Mange af de resterende, også uden for det tyske mindretal, har selvfølgelig ligeledes været tæt på krigens uhyrligheder, men deres navne står ikke på nogen mindesten. Så der er ikke noget at slette.

Heldigvis. Eller man er næsten ved at gribe sig selv i at sige: desværre. For, som Dennis Larsen ifølge anmeldelser gør opmærksom på i sin bog, så har man aldrig fra dansk side fået undersøgt, hvad de danske frivillige i tysk tjeneste mere konkret har deltaget i.

DET NÆRMESTE, vi i Danmark kommer på en Vergangenheitsbewältigung i forholdet til Anden Verdenskrig, er det såkaldte retsopgør, som jo rettede sig mod dem, der hjalp besættelsesmagten inden for Danmarks grænser. Retsopgøret var derfor ikke et opgør med nazistisk ideologi; men et nationalt opgør med en fjendtlig besættelsesmagt.

Tegning: Per Marquard Otzen

Dette må siges at have været det helt store problem i vores situation efter Anden Verdenskrig. Fordi der for Danmarks vedkommende siden de slesvigske krige i 1848-50 og i 1864 først og fremmest har været et nationalt mellemværende med Tyskland, har vi ikke rigtig kunnet skelne mellem det nationale og det ideologisk/politiske.

Nazisme og nazistisk ideologi blev umiddelbart identificeret med noget særligt tysk. Følgelig har specifikke dansk-nationale holdninger aldrig været synderlig selv-kritiske og forholdt sig til, hvilket ideologisk og politisk menneske- og samfundssyn de egentlig hvilede på.

Det er et forhold, vi i høj grad kan se virkningen af i vores nuværende situation i den såkaldte værdi- og kulturkamp og ikke mindst i forholdet til de fremmede, dvs. primært muslimer.

I hvilket andet europæisk land er f.eks. begrebet 'humanisme' blevet et skældsord? Ikke mindst på baggrund af Anden Verdenskrig forekommer det

både kynisk og dumt at hænge dette begreb ud. I Danmark har mange toneangivende imidlertid igennem den seneste halve snes år vrænget ad begrebet. Og folkedybet har været et villigt ekko. Humanisme og humane holdninger har allerhøjest haft sin berettigelse indadtil, når det drejede sig om danskernes holdning til sig selv.

DET ER VÆRD at nævne, at Danmark er et af de få europæiske lande, hvor nazistisk organisering og propaganda ikke er kriminaliseret. Det har man rystet noget på hovedet ad i Tyskland, og der er da også danskere, som har forsøgt at tage den manglende lovgivning i egen hånd.

Stærkest og heftigst, når det drejede sig om tyskere, som har brugt den danske frihedslovgivning som dække for nazistisk aktivitet og propaganda. Det skete f.eks. i 1994, da den tyske Thies Christoffersen slog sig ned i Kollund. Det udviklede sig til en sag, hvor ideologi og nationalitet blev godt og grundigt fedtet ind i hinanden i gensidig eksponering.

Den danske frihedslovgivning på området betød, at man atter en gang kunne tørre ideologien af på nationaliteten og dermed kunne belæfte den nationale offerrolle, vi har hæget om. I anden omgang har dette ført ind i den ideologiske blindhed og uskyld, hvad angår vores egne holdninger, som vi ser konsekvenserne af i disse år.

Det skal ikke påstås, at Danmark er blevet nazistisk; men den europæiske antihumanisme er ved atter at stikke sit forskræmte hoved frem, bl.a. fordi nazismen ikke er blevet den uhyggelige og selvkritiske lære for os, som den er blevet det for andre.

Den nationale selvretfærdiggørelse og selvhævdelse har stået i vejen. Derfor er Danmark i dag et besat og truet land. Ikke besat og truet udefra, men indefra. Selvopgøret er nemlig ikke kun begrænsende, men også befriende. Det kan åbenbart transformere fortidens fortrængninger til civilisatorisk ansvarlighed og skyldighed.

DET SÆRLIGE VED processen i Tyskland har været, at det ikke blot er enkeltindivider, der er blevet stillet til regnskab. Samfundets institutioner, myndigheder og politikere har været med til at bære selvkritikken.

Det er rimeligt nok, kan man sige. Men det kunne sagtens have været anderledes. Man kunne have nøjedes med at pege på fædrene eller på 'de andre'. Tysklands eksempel viser os tilsyneladende, at 'Vergangenheitsbewältigung' på én gang er personlig og kollektiv. På den baggrund må man spørge: Kunne der ikke være grund til, at begrebet også kom på banen i dansk sammenhæng? Viser vor aktuelle situation og debat om de fremmede ikke, at der altså er noget, vi ikke har fået lagt bag os?

Nazikortet trækkes hyppigere og

hyppigere. Ovennævnte bog af Dennis Larsen er et eksempel på, hvor vigtig denne tid var, og hvor kort der kan være fra at være almindelige mennesker til at blive uhyrer.

Men hvor væsentligt det end er at få dette frem, så må man jo tilføje, at slige afsløringer både kan tjene til forståelse, men så sandelig også til dække af ens egen tids bevægelse i lignende retning.

DET ER IKKE blot medlemmer af det tyske mindretal, der kan hænges ud, og en hel del andre danskere, der har været på den forkerte side. For et par år siden var det Ole Wivel, der måtte holde for. Seneste eksempel har været selveste Søren Kierkegaard.

Utvivlsomt hænger behovet for udhængning sammen med den politiske udvikling i Danmark, hvor bl.a. Dansk Folkeparti særlig tydeligt trækker på en kristen arv for europæisk antihumanisme. De er ikke nazister. Hvilket der så-mænd ikke er nogen af os, der er. Men vi omgås temmelig ubetænksomt med vores fortid, hvis vi kun bruger den kritisk vendt mod andre. Så har vi retning direkte tilbage i den frem for væk fra den.

Det var ikke jøderne, der var problemet i tiden op til Anden Verdenskrig. På samme vis er det heller ikke muslimerne og islam, der er problemet i dag.

Dette sidste kunne vi lære og indse, hvis vi virkelig har lært og indset det første.